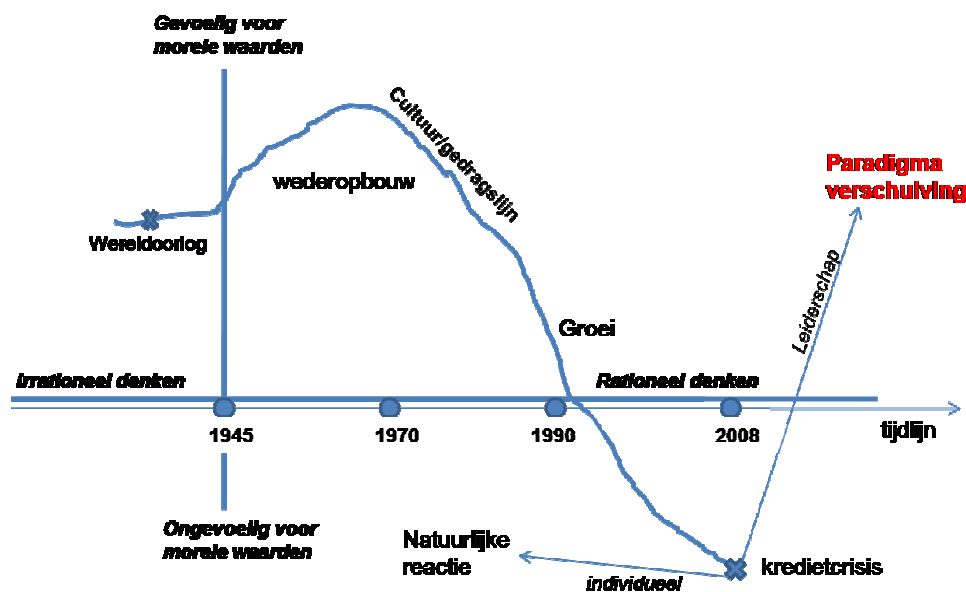

Unieke paradigma verschuiving (Jean-Paul Close – 5K Group)

Er is een unieke, historische paradigmaverschuiving nodig in Nederland die voortkomt uit een gelijktijdige samensmelting van grote economische, sociale en ecologische knelpunten van lokale bodem en op globaal niveau. Een paradigma is een "complex geheel aan opvattingen" die een maatschappij vorm geeft. Zij vertegenwoordigen de onderlinge verhoudingen waaruit de welvaart, het welzijn en de financiering ervan is opgebouwd. De huidige opvattingen van de Nederlandse maatschappij zijn vooral tot stand gekomen in de eerste 15 a 20 jaar na de tweede wereldoorlog. Dit was de periode van wederopbouw van ons land, niet alleen in rationele zin maar ook ideologisch. Die basis is onveranderd gebleven in de vele decennia daarna maar de situatie in Nederland en de hele wereld is ondertussen wel enorm veranderd. Hierdoor is de noodzaak ontstaan om onze maatschappelijke opvattingen en organisatie ingrijpend aan te passen. Zo'n paradigmaverschuiving gaat nooit zonder pijn, omdat de bevolking en vele belangenpartijen een omslag moeten maken die vergelijkbaar is met de effecten na een oorlog. Zolang men nog de illusie heeft van welvaart is niemand bereid de investering te doen omdat men de noodzaak er niet van inziet, de diepe overgangperiode niet aandurft of het niet kan verkopen aan de achterban.

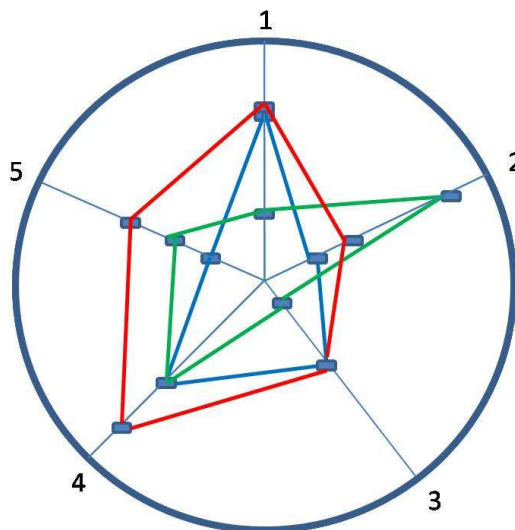
De kredietcrisis heeft dat veranderd. Krampachtig probeert de regerende politiek van Nederland het oude systeem nog in stand te houden maar de verandering is onstuitbaar. De eerste voortekenen waren al jarenlang zichtbaar in de maatschappij. Ik zal er een aantal uitlichten:

Eerste noodzakelijke paradigmaverschuiving

Tijdens de wederopbouwfase ten gevolge van de tweede wereldoorlog zijn er maatschappelijke zekerheden ontwikkeld die het bestaande paradigma vertegenwoordigen en dat de basis is van ons welzijn. De opvattingen die destijds zijn opgebouwd in de wetgeving hebben tot gevolg gehad dat de opvolgende generaties een "gemakkelijkere" samenleving aantreffen dan de (voor)ouders. De gevoeligheid voor morele waarden kwam daardoor snel te vervallen om vooral plaats te maken voor materialistische principes. Uiteindelijk ontwikkelde zich een negatieve spiraal die uitmondde onder de lijn van het immorele waardoor we nu voor een paradigmaverschuiving staan op sociaal gebied.

Zonder morele waarden in onze collectieve keuzes parasiteren wij op onze omgeving en vernietigen wij ons welzijn en onze welvaart. De noodzakelijke groei die de gemeenschap op moest brengen om de welvaart en het welzijn in stand te houden heeft ervoor gezorgd dat grenzen werden geopend. Het gemak van goederen en personenverkeer zorgde tevens voor massale volksverhuizingen naar de welzijnsgebieden. De goedkope werkhandsjes werden met open armen ontvangen maar zij veroorzaakten tevens een grote culturele mengelmoes in deze landen waar men met heel veel moeite om weet te gaan. Integratie van grote groepen mensen van een andere cultuur in een bestaande cultuur is onmogelijk zoals het volgende figuur zichtbaar maakt.

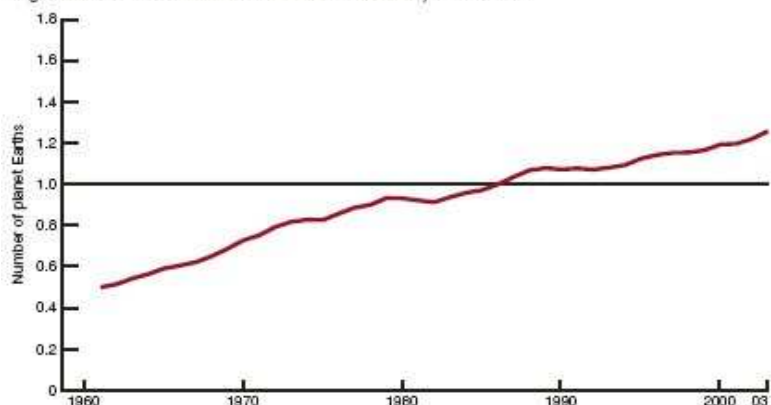
Dit plaatje bevat drie culturen volgens de vijf assen (1. Macht/afstand, 2. Individualiteit, 3. Masculiniteit, 4. Onzekerheidsvermijding, 5. Lange termijn denken) van Geert Hofstede (Boek "Allemaal andersdenkenden").

De rode lijn vertegenwoordigt de Turkse cultuur, de blauwe lijn is de Marokkaanse en de groene toont de Nederlandse. Uit de tekening blijkt in een oogopslag dat de andere culturen niet passend te maken zijn in de groene vorm. Het zou zelfs discriminerend kunnen worden opgevat (is de groene cultuur beter dan de rode of blauwe?). Integratie vanuit dat oogpunt is dan ook niet mogelijk wanneer het gaat om een

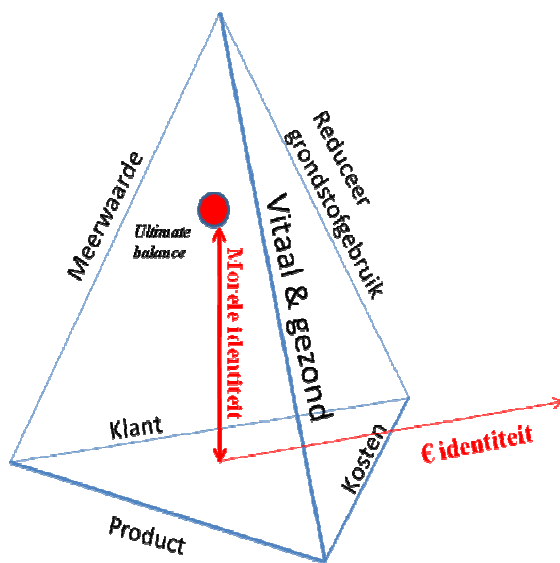
schaalgrootte zoals wij die beleven in Nederland. Om dezelfde reden is aanvaarding door de Nederlandse bevolking van de andere culturen ook niet mogelijk. De verschillen zijn te groot op alle assen. De Nederlandse integratie politiek van de laatste jaren heeft om die redenen een grote sociale onrust gecreëerd, veel geld gekost en helemaal niets positiefs opgeleverd. De tweede fundamentele paradigmaverschuiving zit 'm derhalve niet in enige vorm van integratie, maar vooral in het creëren van een overkoepelende cultuur die het geheel van de nieuwe Nederlandse werkelijkheid omvat. Deze wordt vertegenwoordigd door de grote donkerblauwe cirkel. De kredietcrisis heeft deze verschuiving vooral dwingend gemaakt omdat nu het risico bestaat dat de lokale cultuur de andere culturen aan gaat wijzen als schuldigen voor de nationale crisis en dit de sociale onrust en onderlinge agressie sterk kan doen aanwakkeren. Alle aanwezige culturen zien nu, na decennia van samenleven en hele generaties van jongeren van gemengde cultuur, het land als hun land, inclusief de verschillen in opvattingen.

Ondertussen heeft het bedrijfsleven in Nederland heeft zich, net als de rest van de wereld, ontwikkeld volgens de oude normen van de drie dimensies van marktwerking: product, klant en kosten-beheersing. Marketing technieken en vrije concurrentie hebben het model helpen

Fig. 2: HUMANITY'S ECOLOGICAL FOOTPRINT, 1961-2003

verfijnen, waarbij de reeds genoemde open grenzen, lage loon landen en goedkope immigrerende arbeidskrachten hebben geholpen om de gewenste groei en schaalgrootte te verwezenlijken. Maar tegelijkertijd werden de lage loon landen ook welvaartgebieden met een eigen massale consumptie van grondstoffen. Op een gegeven moment werd het globale grondstofgebruik gebruik groter dan de aarde in een normale cyclus op kon brengen zoals het plaatje hiernaast aantoont. Ondanks de ecologische plannen van de gezamenlijke overheden is de lijn niet afgebogen en dit vormt het derde paradigmatisch probleem waar wij voor staan. Marktwerking ontwikkelt zich in het bedrijfsleven nu in steeds grotere mate op gebied van de inkoopstrijd voor grondstoffen. Hierdoor ontstaat er speculatie over de prijs van de kritische materialen die zodanig duur worden dat zij de een effect hebben op de inflatie van landelijke economieën. Door oude belangenverstrengelingen verweven in de economische opbouw van welvaart werd de innovatie om gebruik te minder veelal aan banden gelegd. De problemen stijgen nu proportioneel veel harder dan de baten waardoor er een collectieve

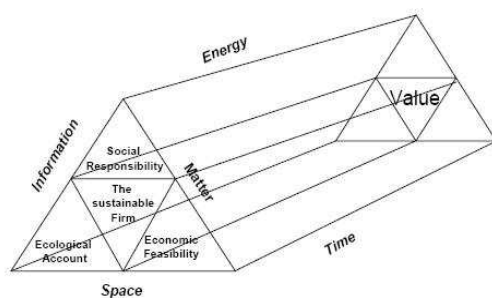
Source: J.P. Close (2008)

opdracht ontstaat om onze maatschappij minder afhankelijk of kwetsbaar te maken voor deze grondstoffen. Deze opdracht verlangt tegelijkertijd dat de maatschappelijke verhoudingen worden aangepast juist omdat kritische grondstoffen zich niet beperken tot een enkel product of maatschappelijke applicatie, maar juist alles tegelijkertijd.

Ook dit is de basis voor een derde fundamentele paradigmaverschuiving van universele proporties die nu ook in Nederland heel heftig speelt. De neiging bestaat nog steeds om deze problematiek vanuit het oude paradigma op te lossen maar dan stuit men steeds weer op problemen. Het zal nog enige tijd kosten voordat iedereen overtuigd is dat

alleen een nieuw maatschappelijk en economisch model voldoende ruimte biedt om aan alle uitdagingen het hoofd te bieden.

Ik heb het multidimensionele model (MDO model) ontwikkeld dat voor mijn groep adviseurs de lading dekt zoals wij kunnen testen in het bedrijfsleven (zie hiernaast). Een ander model, dat voortkomt uit het gedachtegoed van Nel Hofstra, leraar economie aan de Erasmus Universiteit, is het TIMES model (hieronder weergegeven). Beide modellen tonen duidelijke overeenkomsten.

Source: Hofstra (2006)

Alle maatschappelijke en economische paradigma's die deze modellen vertegenwoordigen zijn eenvoudig te begrijpen vanuit bovenstaande uitleg en historische ontwikkeling. De uitwerking ervan in de maatschappij of het bedrijfsleven ontketent een transformatieproces dat zijn weerga niet kent. Hoe eerder men hiermee begint des te beter, daar transformatie altijd gepaard gaat met een periode van ogenschijnlijke chaos en maatschappelijk of

organisatorisch zeer. Het verlangt dan ook een hele speciale vorm van charismatisch leiderschap. De paradigmaverschuiving wordt vertegenwoordigd door deze pijn waarbinnen een wonderlijk proces plaatsvindt dat de volledige en magische transformatie omvat. In dit proces zit Nederland (en de hele westerse maatschappij) nu verweekelt, of ze wil of niet.

Jean-Paul Close
Januari 2009
5K Group